

Гуренко Тамара, Овчарук Василь. Облік та аналіз в управлінні витратами в птахівництві. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2026. Випуск 1-2. С. 29-35.
DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2026.01-02.029>

УДК 636.5/6:658.511:005
JEL Classification M410

Гуренко Тамара

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: gurenkot@ukr.net
ORCID: 0000-0003-2227-1488

Овчарук Василь

аспірант кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: vasiliy_gumenci@ukr.net
ORCID: 0009-0000-1035-859X

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ В ПТАХІВНИЦТВІ

Анотація

Вступ. Птахівництво є однією з важливих галузей та найбільш динамічною та економічно значущою галуззю аграрного сектору України, яка забезпечує населення цінними продуктами харчування. Перспективи розвитку птахівництва пов'язані з впровадженням інноваційних технологій у технічні й організаційні аспекти виробничого процесу, що зумовлює зростання значущості формування ефективної системи управління та оцінки витрат. Висока оборотність капіталу, відносно короткий виробничий цикл та стабільний попит на продукцію зумовлюють необхідність постійного контролю за рівнем витрат. Але, в сучасних умовах зростання цін на корми, енергоносії та ветеринарні засоби питання ефективного управління витратами набуває особливої актуальності. Це потребує раціональної організації обліку та аналізу витрат для прийняття управлінських рішень, спрямованих на зниження собівартості продукції та підвищення конкурентоспроможності підприємств птахівничої галузі.

Методи. При написанні статті використовувалися різні методи дослідження: аналізу і синтезу (для розподілення проблеми на частини та об'єднання вивчених елементів для формування загального висновку); абстрагування та узагальнення (при виділенні суттєвих ознак і формування узагальнюючих висновків); логічний метод (даний аналіз поняття «витрати»). Застосовувалися також методичні прийоми структурування й написання тексту: логічна послідовність, стислість і ясність, критичне мислення.

Результати. В статті визначено, що важливою складовою системи управління витратами є управлінський облік, який дає змогу здійснювати деталізацію витрат за центрами відповідальності, видами продукції та технологічними етапами виробництва. В умовах нестабільності особливою значення набуває бюджетування витрат за центрами відповідальності. Бюджетування витрат є одним із ключових інструментів управлінського обліку, що дозволяє підприємствам птахівничої галузі планувати, контролювати та оптимізувати витрати у виробничому процесі. Визначені основні етапами бюджетування витрат у птахівництві.

Перспективи. Підприємства птахівничої галузі потребують гнучкої, аналітично орієнтованої системи управлінського обліку витрат, здатної забезпечити швидке отримання релевантної інформації, підтримку прийняття управлінських рішень і мінімізацію фінансових ризиків. Тому постійний пошук зменшення витрат на виробництво якісної і екологічно чистої продукції птахівництва, постійне зменшення застосування антибіотиків та аналіз інших факторів впливу потребують подальшого дослідження, особливо в умовах невизначеності.

Ключові слова: облік, аналіз, витрати, управлінський облік, управління, птахівництво.

Вступ.

Система обліку й аналізу витрат у птахівництві стикається з низкою суттєвих проблем і викликів. Перш за все, ключовою проблемою є висока мінливість витрат, різкі цінові коливання ускладнюють планування, бюджетування та прогнозування витрат, а традиційні методи калькулювання втрачають точність. Другим важливим викликом є нестабільність виробничих процесів. У таких умовах стандартний бухгалтерський облік не забезпечує управлінців своєчасною інформацією для оперативного реагування. На багатьох підприємствах облік витрат ведеться узагальнено, без деталізації за центрами відповідальності. Підприємства птахівничої галузі потребують гнучкої, аналітично орієнтованої системи управлінського обліку витрат, здатної забезпечити швидке отримання релевантної інформації, підтримку прийняття управлінських рішень і мінімізацію фінансових ризиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питаннями обліку, аналізу та контролю виробничих витрат займався багато науковців. На особливу увагу зокрема заслуговують праці Бутинця Ф.Ф., Домбровської Н.Р., Пастернак Я.П., Піскун А.В., Чорної Н.В., Саванчук Т.М., Френкель О.В. та інших. Згадані науковці ґрунтовно досліджували питання економічної сутності та класифікації витрат, особливості формування бухгалтерських записів і документального оформлення виробничих витрат. Водночас, попри наявність значної кількості наукових напрацювань, окремі аспекти цієї проблематики залишаються недостатньо опрацьованими. Зокрема, на наш погляд, потребують подальшого розвитку питання формування ефективної системи управлінського обліку витрат на підприємствах птахівничої галузі та їх аналіз з урахуванням практичної спрямованості та специфіки виробничої діяльності.

Мета.

Мета статті – дослідити особливості обліку та аналізу витрат у системі управління підприємствами птахівничої галузі, визначити ключові чинники їх формування з подальшим окресленням перспективних напрямів удосконалення організації управлінського обліку цих витрат.

Методологія дослідження.

Методи дослідження: для розподілення проблеми на частини та об'єднання вивчених елементів для формування загального висновку – аналізу і синтезу; при виділенні суттєвих ознак і формування узагальнюючих висновків – абстрагування та узагальнення; для аналізу поняття «витрати» - логічний метод. Застосовувалися також методичні прийоми структурування й написання тексту: логічна послідовність, стислість і ясність, критичне мислення.

Результати.

Україна належить до провідних виробників птиці у Європі. Попри воєнні дії в Україні, виробництво цієї галузі демонструє стабільне зростання. Збільшення експорту свідчить про високу конкурентоспроможність української продукції на міжнародному ринку й ефективність роботи вітчизняних виробників. Ці показники є позитивним сигналом для подальшого розвитку галузі птахівництва в Україні, зокрема щодо залучення нових інвестицій і нарощування експортного потенціалу [10]. Для ефективного розвитку галузі птахівництва важливо впроваджувати заходи, які здатні підтримувати рентабельність даної галузі. Витрати та ефективно організована система їх

обліку є одним із ключових чинників що впливають на підвищення ефективності виробництва продукції птахівництва. Тому, для якісної організації обліку витрат важливо проаналізувати підходи науковців і законодавчої бази до сутності поняття «витрати» (табл. 1).

Виходячи з таблиці 1 можемо сказати, що більшість науковців розглядають витрати як сукупність ресурсів у формі коштів підприємства, що використовуються для отримання доходу в майбутньому.

Таблиця 1. Сутність поняття «витрати»

Науковець (джерело)	Сутність поняття «витрати»
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4]	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)
Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [7]	Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
Тлумачний словник економіста [2]	Витрати виробництва – витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції
Бутинець Ф.Ф. [1]	Витрати – це вираження суми ресурсів у формі коштів, які використовуються для досягнення певної мети, а також загальний економічний показник діяльності підприємства, що показує суму витрат, які були понесені в процесі здійснення діяльності
Домбровська Н.Р. [3]	Витрати – це загальноекономічна категорія, яка позиціонує використання різних речовин і сил природного середовища в ході господарської діяльності. Термін «витрати» взаємопов'язаний із терміном «собівартість». Собівартість – це вартісна оцінка ресурсів, використаних у процесі досягнення певних цілей
Пастернак Я.П. [5]	Зазначає, що «ефективне управління витратами є ключовим чинником у забезпеченні розвитку суб'єкта господарювання»
Піскун А.В. [6]	Витрати – явні (фактичні, розрахункові) виплати, виражені в грошовій формі фактичні витрати, зумовлені придбанням і витрачанням різних видів економічних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних тощо) в процесі виробництва та обігу продукції, товарів або послуг
Чорна М.В. [9]	Витрати – це економічна категорія, яка показує вартість матеріальних, трудових та інших видів ресурсів, а також процеси інформаційно-технологічного обслуговування виробництва

Джерело: сформовано за джерелами [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9]

Функціонування підприємств птахівничої галузі в умовах економічної нестабільності, воєнних ризиків, інфляційних процесів і порушення логістичних ланцюгів істотно ускладнює процес управління витратами. У таких умовах значення системи обліку й аналізу витрат зростає, оскільки саме вона формує інформаційну базу для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації виробничих процесів і забезпечення фінансової стійкості підприємств. У зв'язку з цим традиційні методи бухгалтерського обліку, орієнтовані на фіксацію фактичних витрат, не завжди забезпечують керівництво інформацією, необхідною для оперативного управління. Тому важливим є правильно розроблене обліково-аналітичне забезпечення витрат на підприємстві (табл. 2).

Важливою складовою системи управління витратами є управлінський облік, який дає змогу здійснювати деталізацію витрат за центрами відповідальності, видами продукції та технологічними етапами виробництва. В умовах нестабільності особливого значення набуває бюджетування витрат за центрами відповідальності. Бюджетування витрат є одним із ключових інструментів управлінського обліку, що дозволяє підприємствам птахівничої галузі планувати, контролювати та оптимізувати витрати у виробничому процесі. Основна мета бюджетування – забезпечити керівництво достовірною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень, зниження перевитрат та підвищення ефективності використання ресурсів.

Таблиця 2. Обліково-аналітичне забезпечення в управлінні витратами

Облікове забезпечення в управлінні витратами	Аналітичне забезпечення в управлінні витратами
<p>Вибір з класифікації витрат основних видів виробничих та інших витрат (прямих, непрямих, змінних, постійних, релевантних, дійсних; за місцями їх виникнення тощо). Організація облікової політики (вибір методів оцінки витрат, методів калькулювання, строки та етапи проведення інвентаризації різних видів витрат, методика розподілу загальнопромислових витрат). Документальне забезпечення (визначення основних первинних і зведених документів, розробка внутрішніх документів для формування витрат за статтями). Система рахунків (правильний вибір рахунків з аналітичною розбивкою). Управлінські бухгалтерські звіти.</p>	<p>Управлінські бухгалтерські звіти: розробка звітності для оцінки видів і рівня витрат; причин збільшення та/або зменшення витрат; прогнозування величини витрат; аналізу ризиків; визначення резервів зниження витрат на виробництво продукції; загальнопромислові витрати, адміністративні витрати тощо. Аналітичні процедури: факторний аналіз, бюджетування (розробка звітів), калькулювання собівартості, динаміка. Формування функцій аналітичного забезпечення: прогностична (обґрунтування обсягів виробництва, цінової політики, якості продукції); інформаційна (правильність відображення витрат в обліку, достовірність даних); контрольна (контроль за дотриманням норм витрат, правильністю розрахунків); діагностична (оцінка причин відхилень плану й факту); моніторинг (з визначенням строків проведення)</p>

Джерело: розроблено авторами

Етапами бюджетування витрат у птахівництві можуть бути наступні:

1. Визначення обсягу виробництва та ресурсних потреб. На основі прогнозованих обсягів виробництва здійснюється розрахунок потреби в кормах, енергоресурсах, медикаментах та інших ресурсах.

2. Складання бюджетів за центрами відповідальності (центрами витрат). Формування окремих бюджетів для ключових підрозділів: інкубаторій, вирощування молодняку, відгодівля, забій, переробка. Це дозволяє чітко визначити ефективність роботи кожного підрозділу.

3. Встановлення нормативів витрат. Формування обґрунтованих норм витрат щодо споживання ресурсів. Це дозволяє оперативно порівнювати фактичні витрати з плановими.

4. Моніторинг та контроль відхилень. Порівняння фактичних витрат з бюджетними показниками, що дасть змогу своєчасно виявити перевитрати та вживати заходів для їх скорочення.

5. Аналіз причин відхилень та коригування планів. Виявлення факторів, які вплинули на перевитрати (наприклад, зміна цін, технологічні проблеми, падіж птиці) та дозволяє адаптувати виробничі плани та бюджетні показники.

Порівняння планових і фактичних витрат дає можливість виявляти як негативні, так і позитивні відхилення та використовувати їх для прийняття управлінських рішень.

Якісна ж побудова обліку витрат на виробництво продукції птахівництва сприятиме удосконаленню калькуляції собівартості цієї продукції, поліпшенню використання матеріальних ресурсів, правильній оцінці результатів аналізу понесених витрат, покращенню взаємодії між різними структурними підрозділами підприємства та реалізації функції управлінського обліку для прийняття ефективних управлінських рішень [8].

Висновки і перспективи.

Витрати є одним із ключових факторів ефективності діяльності підприємств птахівничої галузі, оскільки відображають реальне використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів у процесі виробництва продукції. Раціональне управління цими витратами безпосередньо впливає на собівартість продукції та фінансові результати підприємства. Система управлінського обліку витрат забезпечує не лише фіксацію фактичних витрат, а й їх планування, контроль та аналітичну оцінку. Це дозволяє керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення, своєчасно виявляти перевитрати та оптимізувати використання ресурсів на різних етапах виробничого циклу. Аналіз витрат у птахівництві має враховувати специфіку галузі. Бюджетування витрат виступає ефективним інструментом управління, оскільки забезпечує прогнозування потреб в ресурсах,

контроль виконання планових показників та оперативне реагування на зміни зовнішніх і внутрішніх умов.

Для досягнення максимальної ефективності управління витратами доцільно впроваджувати автоматизовані системи управлінського обліку, вести облік витрат за центрами відповідальності, а також регулярно здійснювати факторний аналіз собівартості продукції. Такі заходи сприяють зниженню собівартості, мінімізації фінансових ризиків і підвищенню конкурентоспроможності підприємств птахівничої галузі.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Збірник наукових праць «Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу»*. 2012. Вип. 1 (22) <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3168/2.pdf> (дата звернення: 10.01.2026).
2. Гончаров С.М., Кушнір Н.Б. Тлумачний словник економіста. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Honcharov_Stanislav/Tlumachnyi_slovnuk_ekonomista.pdf (дата звернення: 26.01.2026).
3. Домбровська Н.Р. Сутність витрат підприємства як обліково-економічної категорії. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. № 3-2. С. 133-136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_3-2_31 (дата звернення: 14.01.2026).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 27.01.2026).
5. Пастернак Я.П. Облікова політика підприємств у частині організації бухгалтерського обліку витрат. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 17(3). С. 146–150. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(3\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(3)_39) (дата звернення: 10.01.2026).
6. Піскун А. В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4 (70). С. 55–59. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2020/4_70_2020/11 (дата звернення: 15.01.2026).
7. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01> (дата звернення: 27.01.2026).
8. Саванчук Т.М., Френкель О.В. Сутність витрат птахівництва та чинники їх формування в системі управлінського обліку підприємства. *Економіка та суспільство*. № 58, 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-36>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3292> (дата звернення: 27.01.2026).
9. Чорна М.В., Смірнова П.В., Буріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб., Харків, 2017. 166 с. URL: <https://ктеп.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/Upravlyannya-vitratami-CHorna-M.-V..pdf> (дата звернення: 11.01.2026).
10. Розвиток птахівництва: інтерв'ю з Володимиром Івченко Генеральним директором Українського науково-дослідного інституту продуктивності агропромислового комплексу. URL: <https://agrotimes.ua/interview/rozvytok-ptahivnyctva/> (дата звернення: 11.01.2026).

Статтю отримано: 29.01.2026 / Рецензування 15.03.2026 / Прийнято до друку: 30.04.2026

Tamara Hurenko

Ph.D. (in Economics), Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: gurenkot@ukr.net
ORCID: 0000-0003-2227-1488

Vasyl Ovcharuk

Postgraduate student of the Department of Accounting and Taxation
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

E-mail: vasily_gumenci@ukr.net

ORCID: 0009-0000-1035-859X

ACCOUNTING AND ANALYSIS IN COST MANAGEMENT IN POULTRY FARMING

Abstract

Introduction. Poultry farming is one of the important industries and the most dynamic and economically significant branch of the agricultural sector of Ukraine, which provides the population with valuable food products. The prospects for the development of poultry farming are associated with the introduction of innovative technologies into the technical and organizational aspects of the production process, which determines the increasing importance of forming an effective management system and estimating costs. High capital turnover, a relatively short production cycle and stable demand for products determine the need for constant control over the level of costs. However, in modern conditions of rising prices for feed, energy and veterinary drugs, the issue of effective cost management is becoming particularly relevant. This requires a rational organization of accounting and analysis of costs for making management decisions aimed at reducing the cost of products and increasing the competitiveness of poultry enterprises.

Methods. When writing the article, various research methods were used: analysis and synthesis (to divide the problem into parts and combine the studied elements to form a general conclusion); abstraction and generalization (to highlight essential features and form generalizing conclusions); logical method (this analysis of the concept of "costs"). Methodological techniques for structuring and writing the text were also used: logical consistency, brevity and clarity, critical thinking.

Results. The article defines that an important component of the cost management system is management accounting, which allows for the detailing of costs by responsibility centers, types of products and technological stages of production. In conditions of instability, cost budgeting by responsibility centers becomes of particular importance. Cost budgeting is one of the key tools of management accounting, which allows poultry enterprises to plan, control and optimize costs in the production process. The main stages of cost budgeting in poultry farming are determined.

Discussion. Poultry enterprises need a flexible, analytically oriented cost management accounting system capable of providing rapid access to relevant information, supporting management decisions and minimizing financial risks. Therefore, the constant search for reducing costs for the production of high-quality and environmentally friendly poultry products, the constant reduction of antibiotic use and the analysis of other influencing factors require further research, especially in conditions of uncertainty.

Keywords: accounting, analysis, costs, management accounting, management, poultry farming.

References

1. Butynets F. F. (2012). Vytraty vyrobnytstva ta yikh klasyfikatsiia dlia potreb upravlinnia. [Production costs and their classification for management needs]. *International collection of scientific papers "Problems of theory and methodology of accounting, control and analysis"*, 1 (22), 11–18. Available at: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3168/2.pdf>.
2. Goncharov S.M., & Kushnir N.B. (2009). *Economist's Explanatory Dictionary*. Kyiv: Zentr uchbovoi literature. Available at: https://shron1.chtyvo.org.ua/Honcharov_Stanislav/Tlumachnyi_slovyk_ekonomista.pdf.
3. Dombrovska N. R. (2018). Sutnist vytrat pidpriemstva yak oblikovo-ekonomichnoi katehorii [The essence of enterprise costs as an accounting and economic category]. *Scientific and production journal "Business Navigator"*, 3-2 (46), 133–136, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2018_3-2_31.
4. *National Accounting Regulation (Standard) 1 "General Requirements for Financial Reporting": Order of the Ministry of Finance of Ukraine*, 07.02.2013 r., vol 73, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
5. Pasternak Y. P. (2016). Oblikova polityka pidpriemstv u chastyni orhanizatsii bukhhalterskoho obliku vytrat [Accounting policy of enterprises in terms of organization of cost accounting]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser: Economic Sciences*, 17(3), 146–150. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhd_u_2016_17\(3\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhd_u_2016_17(3)_39).
6. Piskun A. V. (2020). Teoretychnyi aspekt upravlinnia vytratamy pidpriemstva [Theoretical aspect of enterprise cost management]. *Scientific view: economics and management*, 4 (70), 55–59. Available at: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2020/4_70_2020/11.pdf.

7. On approval of Methodological recommendations for planning, accounting and calculating the cost of products (works, services) of agricultural enterprises. Order of the Ministry of Finance of Ukraine, 18.05.2001 p., 132. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01>.

8. Savanchuk T.M., Frenkel O.V. (2023). Sutnist vitrat ptahivnitsva ta chinniki ih formuvannia v sistemi upravlinskogo oblicu pidpriemstva. *Ekonomika ta suspilstvo*, 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-36>. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3292>.

9. Chorna M. V., Smirnova P. V., & Bugrimenko R. M. (2017). *Upravlinnia vytratamy: navch. posib* [Cost management: a textbook]. Kharkiv. Available at: <https://kren.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/Upravlyannya-vitratami-CHorna-M.-V..pdf>. (in Ukrainian).

10. *Poultry development: interview with Volodymyr Ivchenko*, General Director of the Ukrainian Research Institute of the Productivity of the Agro-Industrial Complex, Available at: <https://agrotimes.ua/interview/rozvytok-ptahivnyctva/>.

Received: 01.29.2026 / Review 03.15.2026 / Accepted 04.30.2026

